

Hrabanus Maurus

DESPRE INSTRUIREA CLERICILOR

Ediție bilingvă

Traducere din limba latină, studiu introductiv
și comentarii de Diana Baraboi

POLIROM
2025

Cuprins

<i>Hrabanus Maurus, de la un manual adresat clericilor la o enciclopedie a tradiției creștine</i> (Diana Baraboi).....	5
De institutione clericorum • Despre instruirea clericilor	33
<i>Note</i>	485
<i>Bibliografie</i>	529

42. De die dominica

Dominicum diem apostoli ideo religiosa solemnitate sanxerunt, quia in eodem Redemptor noster a mortuis resurrexit; quique ideo dominicus appellatur, ut in eo a terrenis operibus vel mundi inlecebris abstinentes tantum divinis cultibus serviamus, dantes scilicet diei huic honorem et reverentiam propter spem resurrectionis nostrae, quam habemus in illa. Nam sicut ipse Dominus Iesus Christus et Salvator noster tertia die resurrexit a mortuis, ita et nos resurrecturos in novissimo die speramus. Unde etiam in dominico die stantes oramus, quod est signum futurae resurrectionis. Hoc agit universa ecclesia, quae in peregrinatione mortalitatis inventa est, expectans in fine saeculi, quod in Domini nostri Iesu Christi corpore praemonstratum est, qui est primogenitus a mortuis.

Sabbatum autem a priore populo in otio corporaliter celebratum legimus, ut figura esset in requie; unde et sabbatum *requies* interpretatur. Dies autem dominicus non iudaeis, sed christianis per resurrectionem Domini declaratus est, et ex illo coepit habere festivitatem suam. Ipse est enim dies primus, qui post septimum reperitur octavus; unde et in *Ecclesiastem* ad duorum testamentorum significationem dicitur: *Illi septem, et illi octo*. Primo enim solum celebrandum sabbatum traditum est, quia erat antea requies mortuorum; resurrectio autem nullius erat usque ad Christum Dominum, qui *resurgens a mortuis non morietur, mors illi ultra non dominabitur*. Iam postquam facta est talis resurrectio in corpore Domini, ut praeiret in Capite ecclesiae, quod corpus ecclesiae speraret in fine, dies dominicus, id est octavus, qui et primus, in festivitate successit. Apparet autem, hunc diem etiam in scripturis sanctis esse solemnem; ipse est enim dies primus saeculi, in ipso formata sunt

42. Despre duminică

De aceea apostolii au consfințit ziua de duminică cu o solemnitate spirituală, deoarece în ea Mântuitorul nostru a înviat din morți; și de aceea se numește ziua Domnului, deoarece în ea, îndepărtându-ne de lucrările pământești și de ispitele lumii, să slujim numai cultelor divine, adică dând acestei zile cinste și deferență datorită nădejzii învierii noastre pe care o avem în ea. Căci, după cum însuși Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Christos a înviat din morți în a treia zi, tot așa și noi nădăjduim că vom învia în ziua de apoi. De aceea ne rugăm și duminica stând în picioare, pentru că este semnul învierii viitoare⁵⁸⁵. Acest lucru îl face întreaga biserică, ce a fost întemeiată pe peregrinarea firii omenești pieritoare, așteptând la finalul veacului ceea ce fusese prevestit în trupul Domnului nostru Iisus Christos, care este primul născut dintre morți⁵⁸⁶.

Dar noi citim că sabbatul a fost celebrat de poporul din vechime în răgaz în ceea ce privește trupul, pentru a fi o figură a odihnei, de unde și sabbatul este tradus drept *odihnă*. Dar ziua de duminică nu a fost proclamată de evrei, ci de creștini prin învierea Domnului, și de acolo a început să aibă festivitatea sa. Căci este chiar prima zi care stă ca a opta după a șaptea; de unde și în *Ecclesiastul* se spune pentru <a arăta> semnificația celor două testamente: *acolo șapte și acolo opt*⁵⁸⁷. Căci la început se obișnuia ca doar sabbatul să fie celebrat, pentru că înainte <acesta> era odihna morților; însă nu era nicio înviere a nimănui până la Domnul Christos *care, înviind din morți, nu moare; moartea nu îl va mai stăpâni*⁵⁸⁸. Acum, după ce o astfel de înviere a avut loc în trupul Domnului, pentru ca el să poată merge înainte drept Cap al bisericii, ceea ce trupul bisericii nădăjduiește întru final, ziua de duminică, adică a opta, care este prima, devine sărbătoare. Dar este clar că această

elementa mundi, in ipso creati sunt angeli, in ipso quoque a mortuis resurrexit Christus, in ipso de caelis Spiritus Sanctus super apostolos descendit, manna in eodem die in eremo primo de caelo data est. Sic enim dicit Dominus: *sex diebus colligetis manna, in die autem sexto duplum colligetis*. Sexta enim dies est *parasceve*, quae ante sabbatum ponitur; sabbatum autem septimus dies, quem sequitur dominicus, in quo primum manna de caelo venit. Unde intellegant iudaei, iam tunc praelatum esse iudaico sabbato dominicam nostram, iam tunc indicatum, quod in sabbato ipsorum gratia Dei de caelo ad eos nulla descenderit, sed in nostra dominica, in qua primum Dominus eam pluit.

43. De festivitibus sanctorum

Festivitates apostolorum sive in honorem martyrum solemnitates antiqui patres in venerationis mysterio celebrare sanxerunt, vel ad excitandam imitationem, vel, ut meritis eorum consociemur atque orationibus adiuvemur ita tamen, ut nulli martyrum sed ipsi Deo martyrum, quamvis in memoriis martyrum constituamus altaria. Quis enim antestitum in locis sanctorum corporum adsistens altari aliquando dixit: *offerimus tibi Petre aut Paule aut Cypriane?* Sed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronavit, apud memorias eorum, quod ex ipsorum locorum admonitione maior affectus exurgat ad acuendam caritatem et in illos, quos imitari possumus, et in illo, quo adiuvante possimus. Colimus ergo martyres eo cultu dilectionis et societatis, quo et in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad talem pro evangelica veritate passionem paratum esse sentimus; sed illos tanto devotius, quanto securius post incerta omnia

zi este solemnă chiar și în sfintele scripturi: căci ea este prima zi a timpului, în ea au fost formate elementele lumii, în ea au fost creați îngerii, în ea și Christos a înviat din morți, în ea Duhul Sfânt a coborât din ceruri deasupra apostolilor, în aceeași zi pentru prima oară a fost dată din cer mana în deșert. Căci așa spune Domnul: *timp de șase zile adunați mană, dar în ziua a șaptea adunați dublu*⁵⁸⁹. Căci a șasea zi este *parasceva*, care este pusă înaintea sabatului, dar sabatul este ziua a șaptea, pe care o urmează duminica, în care mana a venit pentru prima dată din cer. Din aceasta să înțeleagă iudeii că și atunci duminica noastră a fost pusă mai presus de sabatul iudaic, că și atunci a fost arătat că harul lui Dumnezeu nu a coborât din cer în sabatul lor, ci în duminica noastră, în care Domnul l-a turnat pentru prima dată⁵⁹⁰.

43. Despre festivitățile sfinților

Vechii părinți au consfințit să se celebreze festivitățile apostolilor sau solemnitățile în cinstea martirilor în taina venerației, fie pentru a încuraja urmarea <lor>, fie pentru a fi uniți cu meritele lor și ajutați prin rugăciuni în acest fel, totuși să nu ridicăm altare niciunui dintre martiri, ci Dumnezeului martirilor, chiar dacă <le ridicăm> în amintirea martirilor. Căci cine dintre prelați, stând lângă altar, în locurile trupurilor sfinților, a zis vreodată: *îți oferim ție, Petru, sau Pavel, sau Ciprian?* Dar ceea ce este oferit este oferit lui Dumnezeu care i-a încununat pe martiri, întru memoria lor, deoarece din amintirea locurilor lor se ridică un sentiment mai mare pentru a ațâța iubirea și pentru aceia pe care îi putem imita și pentru acela prin care putem ajuta. Așadar îi cinstim pe martiri prin acel cult al iubirii și al comuniunii, prin care și în această viață sunt cinstiți oamenii sfinți ai lui Dumnezeu, a căror inimă simțim că este

superata, quanto etiam fidentiori laude praedicamus tam in vita feliciore victores, quam in ista adhuc usque pugnantes.

At vero illo cultu, quae graece *latría* dicitur, latine uno verbo dici non potest, cum proprie sit quaedam divinitati debita servitus, nec colimus nec colendum docemus, nisi unum Deum. Cum autem ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificii, unde idolatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent, nullo modo aliquid tale offerimus aut offerendum praecipimus, vel cuiquam martyri vel cuiquam sanctae animae vel cuiquam angelo; et quisquis in hunc errorem dilabitur, corripitur per sanam doctrinam, sive ut corrigatur, sive ut caveatur, dum etiam ipsi sancti vel homines vel angeli exhiberi sibi nolunt, quod uni Deo deberi norunt. Apparuit hoc in Paulo et Barnaba, commoti miraculis, quae per eos facta sunt, Lycaonii tamquam diis immolari voluerunt. Conscissis enim vestimentis suis confitentes et persuadentes, se deos non esse, ista sibi fieri vetuerunt. Apparuit et in angelis, sicut et in *Apocalypsi* legimus, angelum se adorari prohibentem ac dicentem adoratori suo: *conservus tuus sum et fratrum tuorum; Deum adora*. Recte itaque scribitur, homini ab angelo prohibitum esse adorare se, sed unum Deum, sub quo ei esset et ille conservus. Non ergo sit nobis ille divinae religionis cultus in angelos aut martyres, quia non sic habentur, ut tales quaerant honores ut Deus; quia nec ipsi volunt se coli pro Deo, sed illum a nobis coli volunt, quo inluminante laetantur. Honorandi ergo sunt martyres propter imitationem, non adorandi propter religionem; honorandi caritate, non servitute. Notandum autem quod Felix, papa Romanus vigesimus septimus post sanctum Petrum, primus legitur constituisse, supra memorias martyrum missas celebrari. Attamen beatus Gregorius, papa

pregătită pentru o asemenea pătimire pentru adevărul evanghelic; dar pe aceștia cu cât mai devotat, cu atât mai sigur, după ce toate lucrurile incerte au fost depășite, chiar cu o laudă mai fidelă îi predicăm învingători într-o asemenea viață mai fericită, decât ca luptători încă acum în această <viață>.

Însă prin acel cult, care în greacă se numește *latría* <și> în latină nu poate fi exprimat printr-un singur cuvânt, nici nu cinstim, nici nu învățăm să cinstim pe nimeni decât pe unul Dumnezeu, deoarece slujirea datorată este proprie divinității. Dar, deoarece oferirea jertfei liturghiei ține de acest cult, de unde se numește idolatria celor care o oferă idolilor, în niciun caz să nu oferim ceva de acest fel sau să îi învățăm pe alții să ofere, nici vreunui martir, nici vreunui suflet sfânt, nici vreunui înger; și oricine va cădea într-o astfel de greșală să fie muștrat printr-o învățătură sănătoasă, fie să fie corectat, fie să fie avertizat, de vreme ce nici măcar sfinții oameni sau îngeri nu vor să li se ofere ceea ce știu că i se datorează singurului Dumnezeu. Acest lucru a fost limpede în cazul lui Pavel și al lui Barnaba, când locuitorii din Licaonia, impresionați de minunile care prin ei fuseseră făcute, au voit să le aducă jertfă precum unor dumnezei. Căci sfâșiindu-și veșmintele, mărturisind și convingându-i <pe oameni> că nu sunt dumnezei, au interzis să li se ofere astfel de lucruri⁵⁹¹. <Acest lucru> a fost limpede și în cazul îngerilor, după cum citim și în *Apocalipsă*, că îngerul a împiedicat să fie adorat, spunându-i adoratorului: *sunt împreună slujitor cu tine și cu frații tăi*⁵⁹², *adoră-l pe Dumnezeu!*⁵⁹³. Așadar, pe bună dreptate este scris că omului îi este interzis de înger să i se închine lui, ci doar lui Dumnezeu, sub care și acesta este împreună slujitor cu el. Așadar, să nu avem acel cult al religiei divine în cazul îngerilor sau al martirilor, deoarece ei nu urmăresc să ceară astfel de onoruri ca Dumnezeu și deoarece ei înșiși nu vor să fie cinstiți în locul lui Dumnezeu, ci vor ca acela să fie